

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Me'ir 'ayin

Friedmann, Meir

ריאמ, ןמדירפ

Ṽina, 655 [1894 oder 1895]

ה הנשמ.

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9344

משנה ה.

רבן גמליאל היה אומר כל שלא אמר שלשה דברים
אלו בפסח לא יצא י"ח, ואלו הן פסח מצה ומרור,
פסח על שום שפסח המקום על בתי אבותינו
במצרים, מצה על שום שנגאלו אבותינו ממצרים,
מרור על שום שמררו המצריים את היי אבותינו
במצרים.

י"ג ויי שלא חונק, וי"ג כל ויי, וכ"ה צונטניות וצירוסלנוי.
וצד"ק רבן גמליאל חונק: ואלו הן, ליתא צירוסלנוי וצכת"י צד"ק
וצונטניות נאפולי: ונורו ר, צירוסלנוי וצד"ק כת"י צ' נורורים.
סנגאלו חצותינו, צד"ק צכת"י וצונטניות פיזרו סנגאלו ננולרים:
סנוררו הוולריי, צד"ק צכת"י סנוררו חת חיי חצותינו. ונוקחת
הרצ חלפס כל ויי שלא חונק וכו' ואלו הן פסח וולה ונורו
וכו' על חתי חצותינו צונלרים סנאנר וחונרתס זצח פסח הוא
לה' וגו' נורו וכו' סנאנר ונוררו חת חייסם צעצודה קסה
וולה על שום סנגאלו סנאנר ויחפו חת הצלק חטר הוליאו
ננולרים עוגות וולות. ולסון הרננצ"ס צהלכותיו פ"ז ה"ה כל ויי
שלא חונק ג' דצרים חלו צליל ע"ו לא ילא י"ח ואלו הן פסח
וולה וכו' סנאנר וחונרתס זצח פסח הוא לה' וגו' נורו ע"ס
סנוררו הנולריי חת חיי חצותינו צונלרים וולה ע"ס סנגאלו
ודצרים החלו כולן נקרין הגדה. וצפ"ח צקדר עשיית וולות חלו
כחצ, ונחזיר השולחן לפניו וחונק פסח זה שחנו חוכלין על
שום שפסח הנקוס וכו' סנא' וחונרתס וגו', ונגציה הנורו צידו
וחונק נורו זה שחנו חוכלין ע"ס סנוררו הנולריי וכו' סנאנר
וינורו וגו', ונגציה הנולה צידו וחונק וולה זו שחנו חוכלים
ע"ס שלא הקפיק צלקס של חצותינו להחניץ עד סנגלה עליהם
הקצ"ה וגחלס ניד סנאנר ויחפו וגו', וצונן הזה חונק פסח
סהיו חצותינו חוכלין צונן סציהנ"ק קייס ע"ס שפסח הקצ"ה
וכו' וחונק לפיכך וכו'. וצקדר הגדה שלו רג"ח כל שלא חונק ג'
דצרים חלו צפסח לא ילא י"ח פסח וולה ונורורים פסח סהיו
חצותינו חוכלים צונן סציהנ"ק קייס על שום וזה על שום שפסח

הנזקוס וכו' שנא' ואנחתם וגו' ויקד העם וישתחוו ואלה זו שאנו
אוכלין ע"ס וזה ע"ס שלא הספיק בלקס של אצותינו להחזיץ
עד סגולה וולך מלכי המלכים הקב"ה וגאלם מיד שנא' ויאפו
וגו' וגם לדה לא עשו להם נזירים אלו שאנו אוכלים ע"ס וזה
ע"ס שנזרו הנזירים וכו' שנא' ויזרו וגו' אשר עזרו בהם
בפרך. ובקדר רב עומס גאון הכדפס הנזירים וקוטעין, ר"ג
היה אומר וכו' פסח שהיו אצותינו אוכלין וכו' ואלה זו שאנו
אוכלין וכו' נזיר זה שאנו אוכלין וכו'. והנה בגמרא שלנו כתוב
הפסוקים (בסימני מחצרות לרזו שלא היו צונטנה) שנא' ואנחתם
וגו' סכ' ויאפו וגו' סכ' ויזרו וגו'. והעיר ד"ק דצכת"י צ' וצונטניות
וצירוסלמי וצגמרות וויכיליאה צקיליאה ולוצלין ליתא ושכתוסק
עפ"י המהרש"א, עוד העיר על הסידור שצונטניות כאפולי פ"ז
וצירוסלמי וצרי"ק רא"ש ורנצ"ס פ"ז ופ"ה וצגמרות וויכיליאה
וצקיליאה הסידור פסח נזיר ואלה.

מעשה כשנשקיף על שינוי נוסחאות אלו, הם (א) דצקלתן
הסידור פסח ואלה ונזיר, וצקלתן פסח נזיר ואלה, (ב) דצקלתן
ליתא לשום פסוק לראיה, וצקלתן ג' פסוקים לראיה לכל ג'
דצרים, וצרוצ"ס פ"ז אינו וצי"א רק צפסח ואנחתם זבח פסח
הוא, (ג) ההוספה שאנו אוכלין וכו' שהיו אצותינו אוכלין וכו'.
ויראה לי שעיקר הנוסחא דצרי ר"ג כמו שהיא צרוצ"ס פ"ז,
דנזקרא ואנחתם זבח פסח יליף ר"ג מלות אנורה, וע"כ היה אומר
כל נזיר וכו', שאף שילא צחוצת פסח ואלה ונזיר לא ילא י"ח
צגדה, לפי שדצרים אלו צכלל הגדה כנו"ש הצרוצ"ס, וכן פי'
התשצ"ץ צקדר הגדה שלו, לא ילא והגדת וכו' (ודלא כחוי"ע
עיי"ס), וכ"כ נודצרי התוספות שכתבו ד"ה ואנחתם וגו', פי'
צחנורה של"ל פסח זה שאנו אוכלין ואיתקש ואלה ונזיר לפסח,
ול"ל כווי ואלה זו נזיר זה וכו', ונזה ראה שאין הנזקרא לראיה
על שפסח וכו' אלא על היוצ האנורה. ור"ג הלכה השניענו ולא
עופס דצרים לאומרן, ואח"כ כשתיקנו העופס הוסיפו הפסוקים
צנלה ונזיר שהם הם צכלל הגדה, וצקידור הלכה של ר"ג עיקרו
פסח נזיר ואלה, והקדים הפסח שהוא עיקרו של חג, ואח"כ
קידר נזיר ואלה כקדר הנזיר, שנזרו את חייהם וגאלם השם,
אבל כשתיקנו העופס לאנרו קידרום כקדר נזיר פסח ואלה
ונזיר סכן כתיב ונזיר על נזירים יאכלוהו, וע"כ כשקדר הצרוצ"ס

הסלכות קדין פסק ונרור ונלה אונס בקדר הגדה שלו קידר פסק
ונלה ונרור. ועפ"י דרכנו למדנו שנוסח שהיו אצותינו אוכלין, שאנו
אוכלין, אינו נודברי רבן גוילאל, וע"כ אין להכריע אם הוא ר"ג הזקן
שהיה צזון הצית או ר"ג דיצנה אחר החורבן, אונס מלשון
הרנצ"ס צפ"ח שכתב פסק זה שאנו אוכלין וכו' וצזה"ז אומר פסק
שהיה אצותינו וכו' נראה דהוא קוצר דר"ג הזקן אורה, וצזה
בעילין דברי התפ"ץ בקדר הגדה שלו שהצ"ח ראה מלשון שהיו
אצותינו אוכלין וכו' שמשנה זו אחר החורבן כשנית ואינה נר"ג
הזקן שהיה צזון הצית, שצאונת זו הנוסחא נאחרת היא.

ובמה שהוקיפו בטופס זה שלא הספיק צליקס וכו'. הוא כמו
שכתב הראצ"ע בפסקוק שצעת ימים ונלות תאכלו (שמות י"ג, ט"ו),
עמם ונלות תאכלו, זכר לאכילתם צלחתם ונולדים, כי לא ליה
שיאכלו ונלות רק הנאכלים עם הפסק לפני חלות לילה, רק
שצעת ימים ליה לאכול ונלות להיות זכר לחקר קרה לכם צלחתכם
ונולדים, כי שם כתוב כי לא חנוץ (שם שם ל"ט), ואילו היו נניחים
הנולדים שיתנהנהו ונעט היו נחנולין עיקתכם וכו'. וכן כתב
הרפ"ס בפסקוק ושנרתם את הנולות (שם י"ז) לאוכלם ציום הזה
לזכרון כי צעלם היום הזה הנולתי וגו' ולא הספיק צליקס להחנולין
כדכתיב ויאפו את הצלק וגו'. ולריך לומר לדעתם שאין נוקדם
ונאחר צורה. ורבינו נקיס צפי' הרב אלפס כתב שאלו יכלו
להתנהנהו היו נחנולין אותו דפסק נולדים לא נהג אלל לילה ויום
כדאיתא בפסק שני ולומר היו נותרין צונלחה וצחנולין ולפיכך
אילו יכלו להתנהנהו החנולו עיקותיהם ללורך נחר שלא הוזהרו
צבל יראה אלל נחודק שלא היה להם פנאי אפאווה ונלה וזכר
לאותה גאולה נלעוו צאכילת ונלה. ונ"ש צפסק שני, פרק וי שהיו
עווא קראווה פסק שני, ושם חנן ונה צין פסק נולדים לפסק דורות
וכו' ונאלל צחפזון צלילה אחד ופסק דורות נוהג כל שצעה. וצעל
חוי"ט נתקעה צו וכתב, ונ"ש היו נותרין צונלחה וצחנולין אינו
נוצן לי, דאי לראות חנוץ אף צלילה לא נאקרו וכן צונלחה,
ואי לאכול גם ציום נאקרו, ור"ל דפסק נולדים חנולו נוהג יום
אחד. אונס ציאר דברי הר"ן הם, שנונרת הפסק ילאו ולאוותו
היום היו להם סיורי ונלה וכמו שאננו צונלחת דצח (פי"ז)
נשארתם אלו סיורי ונלה ונרור וכו' עיי"ש צנו"ע (אות ל"ה),
ואם היו יכולים להתנהנהו היו נחנולין עיקותם ללורך נחר ליום

ע"ז שלא הזכירו בצל יראה ציוס ע"ו, חבל צלילה וודאי נאסרו
ש"א להיות חנוץ עומס בצית ונשום לא תשמע על חנוץ דס זצח,
והיינו כל הלילה דצקרצכות הלילה הולך אחר היום וכמו כן היו
אסורים צונלחכה וזמן שחיעת הפסח ואילך כופורט צירושלמי
רש וקוס שנהגו ויליף לה החס ון תצח את הפסח שאינו צדין
שחא עקוק צונלחכה וקרצנך קרצ, והלילה הולך אחר היום
שהלצין ונחלכין והולכין כל הלילה, אונס על פי' התצצ"ץ
צגדה יש לתווה שכתב כי אם יכלו להתוהמה היו ונחילין צלקס
כי לא הזכירו על אכילת חנוץ עדיין חלל על אכילת הפסח וכו',
זה תינח דודאי פסח ונלרים חינוכו כוהג יום אחד.

אר"א אי קשיא הא קשיא דחיוצ ונל צלילה הרחשון עכ"פ ויהיה
הוא חפי' אם הספיק צלקס להחמיץ ואן צחיוצ ונל צלילה הרחשון
קיימיין, וכחצ צעל צבולי הלקט צסס ר' ישעיה שאור כך פירשו
וכיון שהקצ"ה רוחה את העתיד לופה ונציע וזה שעמיד להיות על
כן לוס ונצערצ על הכס של ונח, ונחצידרהס הצ"ח צסס ר' יוסף
קנחי צקגנון אחר והוא, שנה שכלעוו על הולות קודם לכן היה
ע"ש העמיד שהסס יודע העמידות ידע שהיה להס ללחא ונלרים
צחפזון ואפי' אם היו רולים לא היו יכולים להחמיץ צלקס לוח
לחכול הפסח על הולות ונלרים ולחכול שצעת ימים ונל.
והאונס כי חלו הדצרים אינס ונשכין את הלצ, ואונר חני צישון
של דצרים דצגמרח (ק"כ ע"ח) איפלגי רצח ור' אחא צר יעקב
אי ונל צזון הזה דאורייתא או דצנן, דצח ס"ל דאורייתא דלאו
צפסח תליא דמיהדר הדר ציה קרצ צערצ תאכלו ונלות, ורצ אחא
צר יעקב אור דהיה ויצעיא ליה לענח ושהיה צדך רחוקה,
ומייתי שס צרייתא כוותיה דצח, דחני צה, ששת ימים רשות
וכו' יכול חף לילה הרחשון רשות ת"ל על ונלות ונלרים יאכלוהו,
חין לי חלל צזון שציהו"ק קיים צזון שאין ציהו"ק קיים ומיין,
ת"ל צערצ תאכלו ונלות הכחוצ קצעו חוצה. נולינו אונרים
שצונלרים כלעוו ותכלו את הצער וגו' ונלות על ונלרים וגו',
ואח"כ כלעוו לדורות ושנרתס את הולות כי צעלס היום וגו'
צערצ תאכלו ונלות, ועל כרחך חין ווקדס ונחוחר צתורה שצאו
שס דצרים שנחנרו לסעתן ודצרים שנחנרו לדורות, שהרי הוא
אונר כי צעלס היום הזה הילחתי וגו', וסיפר הנחורע הזה היא
לנעה צפרשת ויהי צחלי הלילה, ושס נחנר ויאפו את הצלק

וגו', והנה עם קרצן הפכה נלעוו על המלות שכל הלחם הצח
עם הקרצן הוא מלה חוץ ומשחי הלחם וקלח מלחמי תודה, ואפי'
לחם הפנים של מלה הים, ואח"כ ע"י הוואורע שלח הספיק
בלקס וכו' נלעוו סתם בערב תאכלו מלות, ואפי' אם אין קרצן
לזכר הוואורע, אלח שלח נכתבו הדברים כסדר, שאין מוקדם
וואחר בתורה, ומלה זו שאנו אוכלין הוא ע"ס שלח הספיק
בלקס להחניץ, ור"ג כשאומר מלה ע"ס שנגאלו חצותינו מואלים,
כוונתו שאכילת מלה לעלמה היא מלה אפי' בלא קרצן על שום
שנגאלו, ומפורט הוא במקרא לחם עמי כי צמזון ילחח מארץ
מאליים (דברים ע"ז, ג').

ויראה לי דודאי עיקר הנוסחא היא ר"ג הים אוור, ור"ג
הזקן הוא, ואפי' רצי לאשמועינן הכי שאלות ונה נשתנה היכי
תיקון, ואור סר"ג הים אוור שבספור הגנות והטצה ודרכת
הפסוקים מארמי אווד חצי לא ילא י"ח עד שיודיע עמון של
פכה מלה ומורו סזו היא עיקר הגדה לזכרים, ולכך תיקנו שאלות
וה נשתנה, והיו עיקרן של השאלות ג' דהיינו ללי מלה וטיבול
דהיינו וורו, אלח שנסתנה סידרן כפי ונה שהיו מציאין, ואח"כ
עשו ונהן ד' שאלות, שסידרו הכל על ונין זה, ד' כוסות, ד'
פסוקים, וכנגד ד' זכרים דברה תורה. ודרכו של רצי צומטה כך
לקחוס ואח"כ לפרט, ד"ו שסחם צריש צרכות מוזכרין יל"ו בלילות,
ואח"כ מפרט אור ראצ"ע הרי חני כצן שצעים וכו'. וצתה הכי
עשו ומדרי ההגדה מדברי ר"ג עופס לקרא אותן ולאוורן. ועי"ז
נעשה כל קדר הגדה זו כסדר הדרכות שציומהס, שנתחיל ילמדנו
רצינו בהלכה, ואח"כ דורס בהגדה, ולצקוף חוזר אל השאלה
ולענין ונה דשאילנח קדוויכון. אף כאן ונתחיל צשאלות ונה נשתנה,
ודורס מארמי אווד חצי, ולצקוף אוור עמון של חלו השינוים.

**בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו
הוא יצא ממצרים שנאמר והגדת לבנך ביום ההוא
לאמר בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים.**

בד"ס העיר דצכ"י ח"פ וצקו"ג עסין ו"ח הגי' להראות.
וצומפטי ההגדה העתיקים נוולח צזה כוסחאות שונות י"ג להראות
וצרונצ"ס פ ז להראות וצקדר הגדה שלו לראות. עוד העיר דהאי

שכאמר והגדת לזכך וגו' ליתחא זכת"י ז' וזנשניות פיזרו וזקדר
הגדה של הרנצ"ס. והאי זצחא חיתחא לה זנשניות וזנשנה טזירושלמי
אונס זרז אלפס זכח"ט ליתחא לכולא זצחא. ורתיי זפי' הריעצ"ח
לקדר ההגדה טכתז, ר"ג היה אוור וכו', התחיל זנשנה וקיים
זה ונתן הזרייתח והתוספתח זחולע. ופי' זכל דור ודור חייז
חדס כל יחיד ויחיד וכו'. וכן זפי' התעצ"ץ כתז, זכל דור ודור,
זחת ההלכה כחורה זגמרחא חחר הנשנה של ר"ג לוור כי הוא זה
זנולות הגדה וכו', ועל זצחא דלפיכך כתז זהו לטון הנשנה חחר
זנשנה ר"ג וכו'. זכל זה זוכח דזצחא זו חנה זן הנשנה, גס
זוהרנצ"ס יט להוכיח כך. הזונס כי זקדר הגדה שלו חיתחא לה,
והכי גריס לה, זכל דור ודור חייז חדס לרחות חת עלמו כאילו
הוא ילל זנולרים שלל חת חזותינו זלזד גאל חלל חף חותנו
גאל טנח' וחותנו הוליא זנש לזען זביח חותנו לתת לנו חת
הארץ אשר נטבע לחזותינו. וכנסחחא זו היא ג"כ זטזולי הלקט
חלל דג' זלזד גאל הקצ"ה, וירחה טזה חקר זרנצ"ס זט"ס, חלל
זפ"ח זקדר עטיית זולות חלו זליל ע"ו ליתחא להאי זצחא חלל
חחר טהזיא דזרי ר"ג כתז וחורר לפיכך חנו חייזים וכו'. אונס
זפ"ז זייתי להאי זכל דור ודור והכי גריס לה חס, זכל דור
ודור חייז חדס להרחות חת עלמו כאילו הוא זעלמו ילל עתה
זנשעזוד זולרים טנח' וחותנו הוליא זנש וגו' ועל דזר זה לוח
הקצ"ה זחורה זזכרת כי עזד היית חלו' כאילו חתה זעלזון היית
עזד וילחת לחירות זנפדית. זנעתה חס נפרנס דזרי הרנצ"ס
שלל יהיו קותרים זה חת זה על כרחינו כחור טזפ"ז הוא חורר
להלכה טחייז חדס להרחות חת עלמו זנשעזוד לחירות, חלל לח טיהח זה
הזחור עופס קריחה זנה טנחויזין לקרות זליל ע"ו, וכך לח
זזכר זה הזחור דזריו זפ"ח. חלל חחר טכזר טהסיגו הקדמוכים
טלפניו לחצרו קידרו זקדר הגדה, וחילו טהנהיגוהו לעופס קריחה
טינו זו זולת להרחות לזולת לרחות טיהח רוחה חת עלמו כך
והקריחה היא לזר חת עלמו, וע"כ כתז זפ"ז להרחות זקדר
הגדה לרחות. זנשגזון לטונו כחי זוכח טחין זקורו זנשנחנו
כחו טהיא עתה לפנינו, טחין זדרך הרנצ"ס להוסף זהלכות זנה
שלל זולל דחז"ל, וע"כ זה טכתז ועל דזר זה לוח הקצ"ה זחורה
זזכרת וכו' הוא לו זחיה זקור טנעלס לנו. ורתיי זחזודרהס

סכת צ ג"כ זהו שאמר הכתוב וזכרת וגו' כאילו אתה צעלונך היית
עצד ונסדית. ואולי שהעתיק הדברים ושהרוצ"ס.
ובגמרא גרסינן עלה דנתינתין, אמר רבא לריך שיאמר
ואותנו הוליא נעס וגו'. ופי' הרשע"ס פסוק זה ואותנו קוליא
נעס שלריך להראות את עלונו כאילו ילא נעס שאף אותנו גאל
הקצ"ה. ונפירושו זה נוכח דהוה ליה צונסנה צבא צכל דור ודור
ופי' דרצא עלה דאותה צבא קאי. אונס צכת"י צד"ק גרסי בגמרא
קיטעא ושהונסנה ורישא ועלה הא דרצא, וה"ג התס, רג"א כל
שלא אמר וכו' אלו הן פסח ואלה ונרור, ורצא אמר ולריך שיאמר
וכו', והעיר צעל הד"ק צהגהותיו של"ל אמר רצא. ולפי זה רצא
ארישא קאי, ונקדר הגמרא שלנו כנוי נוכח דרצא ארישא קאי,
דצתה הכי אמר רצא ואלה לריך להגציה ונרור לריך להגציה וכו',
וזה וודאי אצבא דרישא קאי כשאומר ואלה זו נרור זה, ול"ל ואמר
רצא, וכ"ה צכת"י א"פ צהגהות הד"ק וכ"ה צרצ אלפס, ויראה
דעענא דרצא שאומר צונלה ע"ס שנגאלו אצותינו ונולרים ומייתי
ויאפו את הצלק וגו', ונחאי קרא לא נענע שהקצ"ה גאלס אלל
כי גורסו ונולרים, וע"כ אמר שלריך להוסיף ואותנו הוליא. איצרא
סעדיין אני צבוך צזה שהרי הנוקרא ויאפו וגו' כנוי אינו נועיקר
הונסנה כדחזינא לעיל, ועוד תימה צעיני שהרוצ"ס לא הציא הא
דרצא צהלכותיו, ואי לא דנוקספינא הו"א דנוקסא ורצא אמר ולריך
שיאמר עיקר, אלל דקטיעא רישא דגמרא, ואולי נאמרו אלו הסקוקים
נחזיה אמורא, שהס כעת לפנינו צונסנה צרצ אלפס ונחוספו לפנינו
צונסנה, ועלה אמר רצא, ופסק הר"ס הלכתא כהאי דפליג רצא
עליה. ונחאי דנוקספינא, הוא לפי סצנוקסח הרצ אלפס כנוי איתא
כנוי צגמרא שלנו. אונס עכ"פ צבא צכל דור ודור אינה ושהונסנה
אלל ניתוספה צה.

לפיכך אנחנו חייבים להודות דהלל לשבח לפאר
לרומם להדר דברך דעלה ורקדס דמי שעשה
לאבותינו ולנו את כל הנסים האלו. הוציאנו
מעבדות לחירות מיגוזי דשמחה ומאבר ליום טוב
ומאפרה לאור גדול ומשעבוד לגאודה ונאמר לפניו
הדרויה.

במשנה שזירושלמי הגי' לפיכך חנו חייבים להודות לשבח
לפאר לרוםם לכלח לגדל לניי שעשה לנו חת כל הנקיס החלו
והוליאנו ועצדות לחירות וכאמר לפניו הללויה. וצרכ אלפס הגי'
לפיכך חנו חייבים להודות ולהלל לשבח לפאר ולצרך לניי שעשה
לחצותינו ולנו חת כל הנקיס החלו והוליאנו ועצדות לחירות
וכאמר לפניו הללויה. וצרכ"ט הציח העשנה וג' ולפאר ולצרך
ולרוםם וכו', ול"ג להדר, וכן ל"ג ונשעצוד לגאולה. וצרכ"ס
פ"ז. ליתח להח צח כלל, חלח ונתחיל שס הלכה ז' לפיכך כסקועד
חדס צלילה הזה וכו', ולדעתי וולת לפיכך חין לו שס שוס ענין,
וירחה לי שהיה כתוצ לפיכך וכו', ונקטעה וולת וכו', וכסקיונו
החחרונים צרכ"ס סיוני הלכות, שאינס צדפוקיס היסניס וצכת"י,
ערצו הדבר והלכה ז' ל"ל כסקועד חדס וכו'. חונס צפ"ח כתוצ,
ואמר לפיכך חנו חייבין להודות להלל לשבח לפאר להדר לרוםם
לגדל ולכלח לניי שעשה לחצותינו ולנו וכו' והוליאנו ועצדות
וכו', ולח ג' ונחצל ליו"ע, וכן ל"ג ונשעצוד לגאולה. וצקדר הגדה
שלו הגי' לפיכך חנו חייבים להודות להלל לשבח לפאר לרוםם
לגדל ולהדר ולכלח לניי שעשה לנו ולחצותינו חת כל הנקיס
החלו והוליאנו ועצדות לחירות ונשעצוד לגאולה וניגון לשמחה
ונחצל ליו"ע ונחפלה לאור גדול וכאמר לפניו הללויה. וצקצלי
הלקע הגי' לפיכך חנו חייבים להודות להלל לפאר לרוםם להדר
לצרך ולגדל ולקדס לניי שעשה לנו ולחצותינו וכו'. וצכת"י ד"ק
ליתח וניגון לשמחה ונחצל ליו"ע ונחפלה לאור גדול, וכחצ
צהגהותיו וכן ליתח צרי"q כת"י וצכת"י צ' וצונשניות פיזרו
וצירושלמי וצרי"q ושס ליתח נני ונשעצוד לגאולה, ושס והוליאנו,
וצונשניות נחפולי ליתח ונשעצוד לגאולה וכן ליתח צרכ"ט, וצכת"י
צ' להדר לרוםם לגדל ולכלח, וצונשניות פיזרו לשבח לרוםם ולפאר
לגדל לכלח ועיין צירושלמי וצכת"י ח"פ ליתח לצרך לעלה וכן
ליתח צקדר ר' עמרם גאון וצחצודהס ולח הוו חלח שצע הודלות
כו"ט ש צתוקפות, וצרי"q כת"י לפאר לרוםם לגדל ולצרך והוו ג"כ
ז', וצונשניות נחפולי ליתח לצרך לעלה ולקלק, והקדר לרוםם
ולפאר ולהדר. וז"ל התוקפות יש חונרים שצע הודלות ולח יותר
כנגד ז' רקיעים, וצונדכי כתצ יש ז' הודלות כנגד ז' רקיעים
יש שונקיפין לומר לקלק וח"כ ח' הודלות הס והסניני נגד רקיע
של החיות, והתוי"ע הציח דצרי התוק' וכחצ, וחי נוסוס חל יש

לי לקיים גי' הספר דתשעה רקיעי הו', דז' רקיעי לשצעה כוכבי
לכת וסוויני למוזלות ותשיעי הווקיף וכו' והוא נקרא רקיע היומי
כו"ט הרוצ"ס צפ"ז וזה יסודי החורה והוא הנקרא ערבות, וצעשירי
היא אומר לוי שעשה וכו' שהוא רוכב ערבות ית' זכרו וכו'.
וצפי' הריעצ"ח על ההגדה ראיתי שכתב, לפיכך אכחנו חייצים,
צוהילתין ואורתם זבח פסק הוא לה' צח ללודך שכל ווי ששווע
הנסיס הללו לריך לשבח ולפאר ולרוועס וכו', וכל הלכות הללו
של שבה הם צפרקי היכלות עד ולעלה, ואין ראוי לומר ולקלק
לפי שנופל צו לשון גנאי כו"ט לעג לקלק, וצוהילתא כך הגי'
ולעלה, ולפיכך אנו אומרים כל לשונות של שבה אלו ונקום דאמרינן
צוהילתין, וצני ישראל יולאים ציד רעה שהיו ולרייס וחרפין ווגדפין
צכל ויני גידופין וישראל ורוועוין צכל ויני שבה וכה"ח לריח
שמיך עובים ח"ר ינאי הראשונים ריח שונים אורו לך חבל אנו
כשצחנו לים לח הנחנו לשון שבה שלא קלקנו לך. אונס לפנינו צפי"צ
צפ' ואורתם זבח פסק ליתא הכי, ואולי קטעוהו הוועתיקיס
(ולפ"ז יט לקיים נוסחת וגומר עיי"ש צו"ע אות כ"ח וצוהספה),
וכן צפ' וצני יולאים ציד רעה פ' צשלה פ"ח הוא צוהילתא
שלפנינו צקגון אחר, ולא הזכר שם ר' ינאי, חבל צשה"ס רצה
הוצח צסס ר' ינאי צריה דר"ש כל הסירים שאורו לפניך האצות
ריחות היו חבל אנו שמן תורק וכו', והוא קגון אחר. והתצצ"ן
כתב צפ' ההגדה ויט כאן ח' הודאות כנגד ד' נסים הוליאו
וועצלות וכו' שהם ד'. ולפ"ז גי' אחרת היתה לו צווענה צהודאות
וצכסיס. עוד כתב, י"ח שאין ראוי לומר לקלק שהוא לשון צזיון וכן
אמר ר' עורס גאון, חבל רצותינו ז"ל הם וועתוועין צו לשון שבה
וכו'. אונס צקדר ר' עורס הכדפק לפנינו הנוסחא לפיכך אכחנו
חייצין להודות להלל לשבח לפאר לרוועס ולקלק לוי שעשה וכו'.
וצהגדה האצרבנאל ל"ג לעלה ולקלק. וצאצודרהס, שצעה עיני
שבה כנגד ז' רקיעים והם להודות להלל לשבח לפאר לרוועס להדר
ולקלק וכו' והוא כנוסח ר"ע גאון שלפנינו. ורואה חני להעיר
שצווק' קופרים פי"ד הי"צ איתא, ועוד לריך לומר (צוהולת התורה)
על הכל יתגדל [ויחקדש, כן הגיה הגר"ח וכ"ה צקידורי תפלות
שלפנינו] ויפתח ויפתח ויתרוועס ויתנשא ויתעלה ויתהדר ויתקלק
וכו'. וצק' תפלות שלפנינו ליתא ויתעלה ויתהדר ויתקלק. וצנוסח
וצווקהלות רצות וכו' צקידורי תפלות שלפנינו להודות להלל לשבח

לפאר לרוםס להדר לזכך לעלה ולקלקס , וצקדר כסוות סן הס יודו
ויצרכו וישצחו ויפארו וירומוו ויערילו ויקדישו ויוולכו וכו', וצנוסס
צרכת הסחר לפיכך אכחנו חייבים להודות לך ולצצחך ולפאריך ולצרך
ולקדש וכו'. ועכ"פ ורחין הדצרים טעיקרו עופס קלר היה צין
צהודלות וצין צנקיס ואח"כ הוקיפו צו הנוקדריס כל אחד ואחד
כפי דעתו.

ונאמר לפניו הרלויה. ד"ס צכת"י ונאמר לפניו סיר
חדס הללויה, וצחוספות כחצו, ס"ג ונאמר לפניו סירה חדסה וכן
כודה לך סיר חדס על גאולתנו דהכי תניא צוכילתא כל הסירות
לשון נקצה חוץ וסירה דלעתיד דלשון זכר וכו' וכן יקד ספייט צזולת
אי פתרוס וכו', וצהגרות הוורדכי, סג"ס ונאמר לפניו סירה חדסה
אצל לא גרסינן סיר חדס לשון זכר וכו' וגרסינן וכודה לך סיר חדס
לשון זכר וכו', וכ"ס סס צחו' הוורדכי, וצפי' צגדי ישע על הוורדכי
רוז על תסוצת מהרס"ל צענין זה, וכחצ ולפי גי' זו לריך לוור
ולנקוד ונאמר שהוא לשון עצר כמו ונאמר אל אדוכי, וצסס ר"י
צללאל הציא סנקד ונאמר צקגו"ל תחת הנו"ן דהא סירה חדסה ר"ל
אז יסיר סהיא נאורה צלשון נקצה וכו', וסייס סס ונו"ו תיבת
הללויה הנזכר צנוסכה לא אתיא לפי סגי' הזו ספיר וכו'. וע"ע צטו"ז
וצמוג"א צאו"ס סי' תע"ג סעיף ז', אמנס צרצ אלפס וצרא"ס וצרוצ"ס
וצקדר ר' עורס גאון הנוסחא ונאמר לפניו הללויה. ור"י עמדן
צהגדה שלו כחצ ונאמר לפניו הללויה כ"ס הנוסח סכנון ואף הגורס
סירה חדסה אין תופסין אותו על כך אך לא יעסה כן לסנות הניקוד
צוכאמר כמו שצדו האחרונים וולצס לשון זר שלא היה וסלא נצרא
לא וחתורגס ולא נקרא.

משנה ו.

עד היכן הוא אומר. בש"א עד אם הבנים שמחה
ובה"א עד הרמיש דמעינו מים, וחותרם בגאורה.

גמרא הציאו פלוגתא זו צנוסחא אחרת צצרייתא. צס"א
עד צלאת יסראל ווולריס וצס"א עד לא לנו ס', וכחצ צתוי"ע
דעעווא דצ"ס לוור צצציל התינוקת סלא יסנו, ועעווא דצ"ס